

Lietuvos
socialinių
mokslų
centras

Mokslinė praktinė konferencija

Lietuvos tvaraus vystymosi iššūkiai

2023-2027 metų laikotarpiui

Antropogenezės krizė Lietuvos tvaraus vystymosi kontekste

Boguslavas Gruževskis

2022-10-20, Vilnius

APTARSIME

- 1) Pagrindines Lietuvos tvaraus vystymosi rizikas;
- 2) Ekonominės ir socialinės raidos konflikto apraiškas.
Antropogenezės krizę;
- 3) Lietuvos ateities perspektyvas Lietuva-2050
scenarijų kontekste;
- 4) Socialinių mokslų vaidmenį.

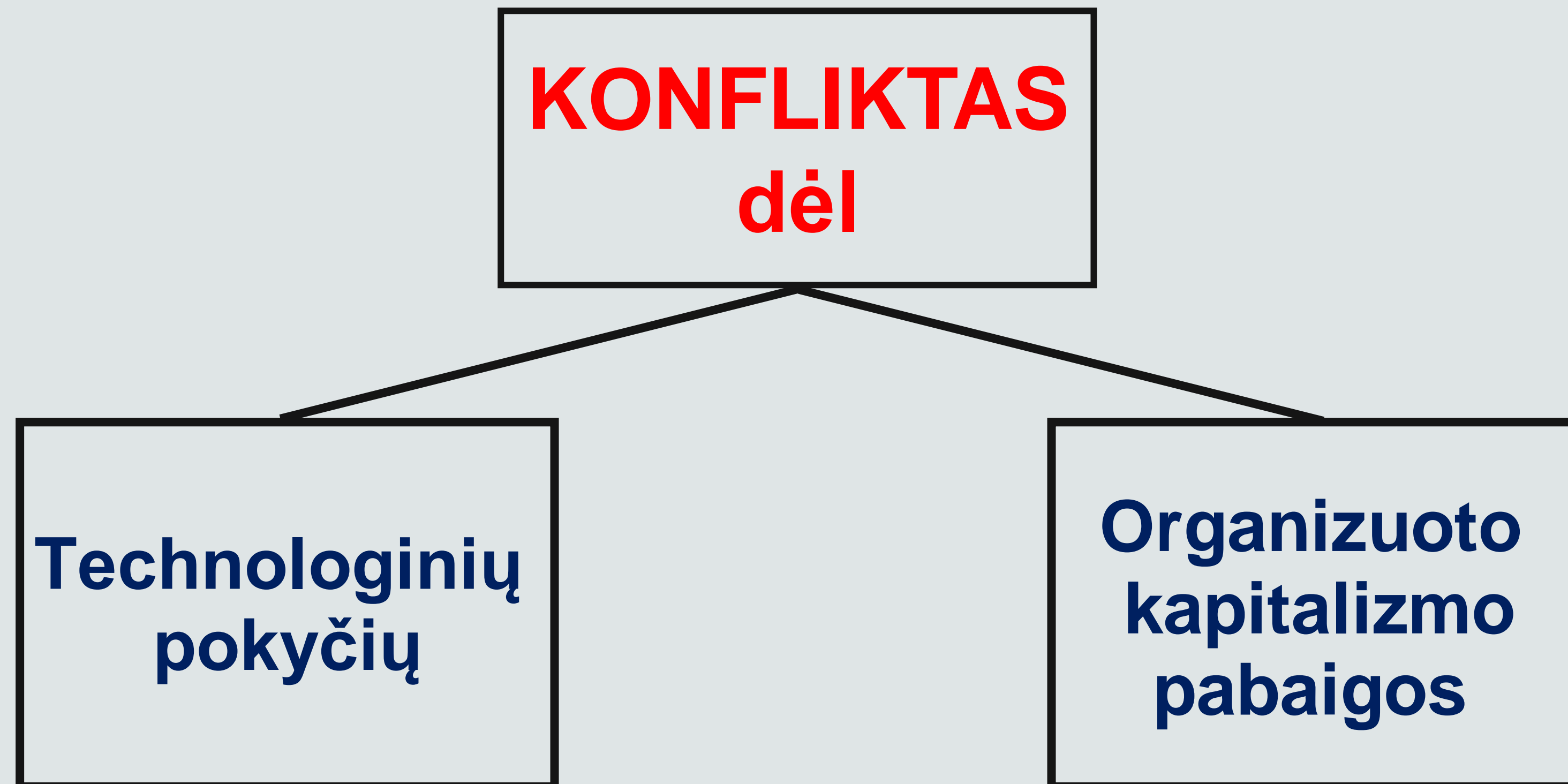
**... „visuotinės gerovės
pažadai ne tik, kad buvo
sulaužyti, bet ir
atšaukti“** (prof. Z. Bauman,
po 2008-2009 m. krizės)

- ***XX a. pabaigoje išsiskyrė efektyvumo (ekonominės raidos) ir žmogiškumo (socialinės raidos) ugdymo vektoriai. Efektyvi ekonominė raida vis dažniau neužtikrina harmoningos socialinės raidos.***

Pagrindinės Lietuvos tvaraus vystymosi rizikos

- **Nepakankamas visuomenės susitelkimas, didelė gyvenimo lygio diferenciacija ir nelygybė, žemas socialinis solidarumas ir pilietinė galia;**
- **Socialiai neatsakingas technologinių pokyčių (IT) panaudojimas;**
- **Demografiniai procesai, spartus gyventojų senėjimas, darbo išteklių trūkumas ir neefektyvus jų panaudojimas;**
- **Išorinės grėsmės.**

Pagrindinės augančio ekonominės ir socialinės raidos konflikto priežastys

Rinkos ekonomikos (kapitalizmo) raidos etapai

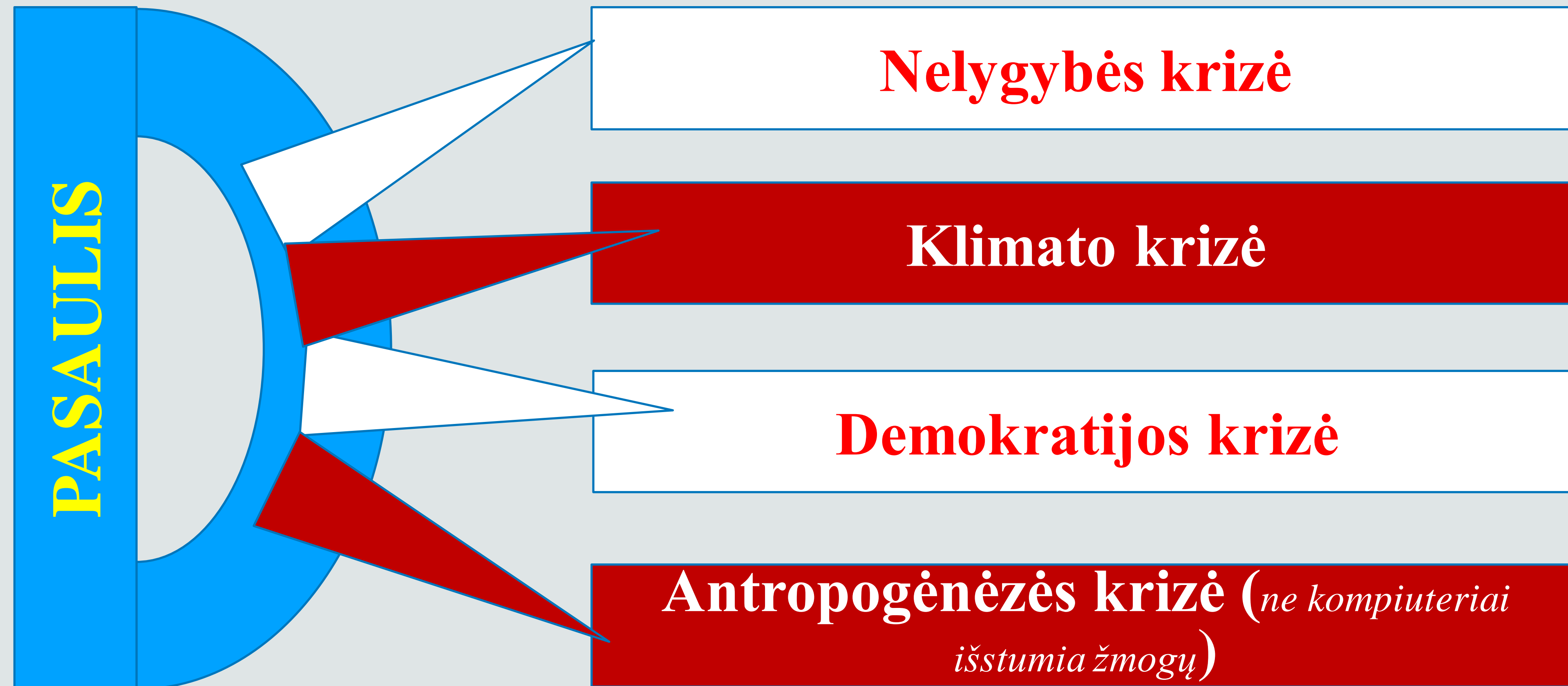
I. **“Laukinis”**, neorganizuotas kapitalizmas;

II. **Organizuotas kapitalizmas** (socialiniai kontraktai, veiklos reguliavimas/planavimas, valstybinis intervencionalizmas);

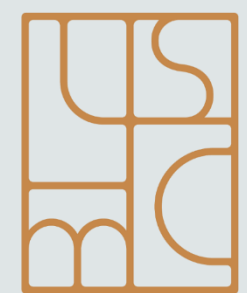
III. **Organizuoto kapitalizmo pabaiga** (ekonominių santykių dezorganizavimas, visuomenės fragmentizavimas, institucinė bei kultūrinė dezorganizacija, egocentrizmo dominavimas versle bei privačiame gyvenime).

* Lash S., Urry J. The end of Organized Capitalism. Oxford: Polity Press, 1987.

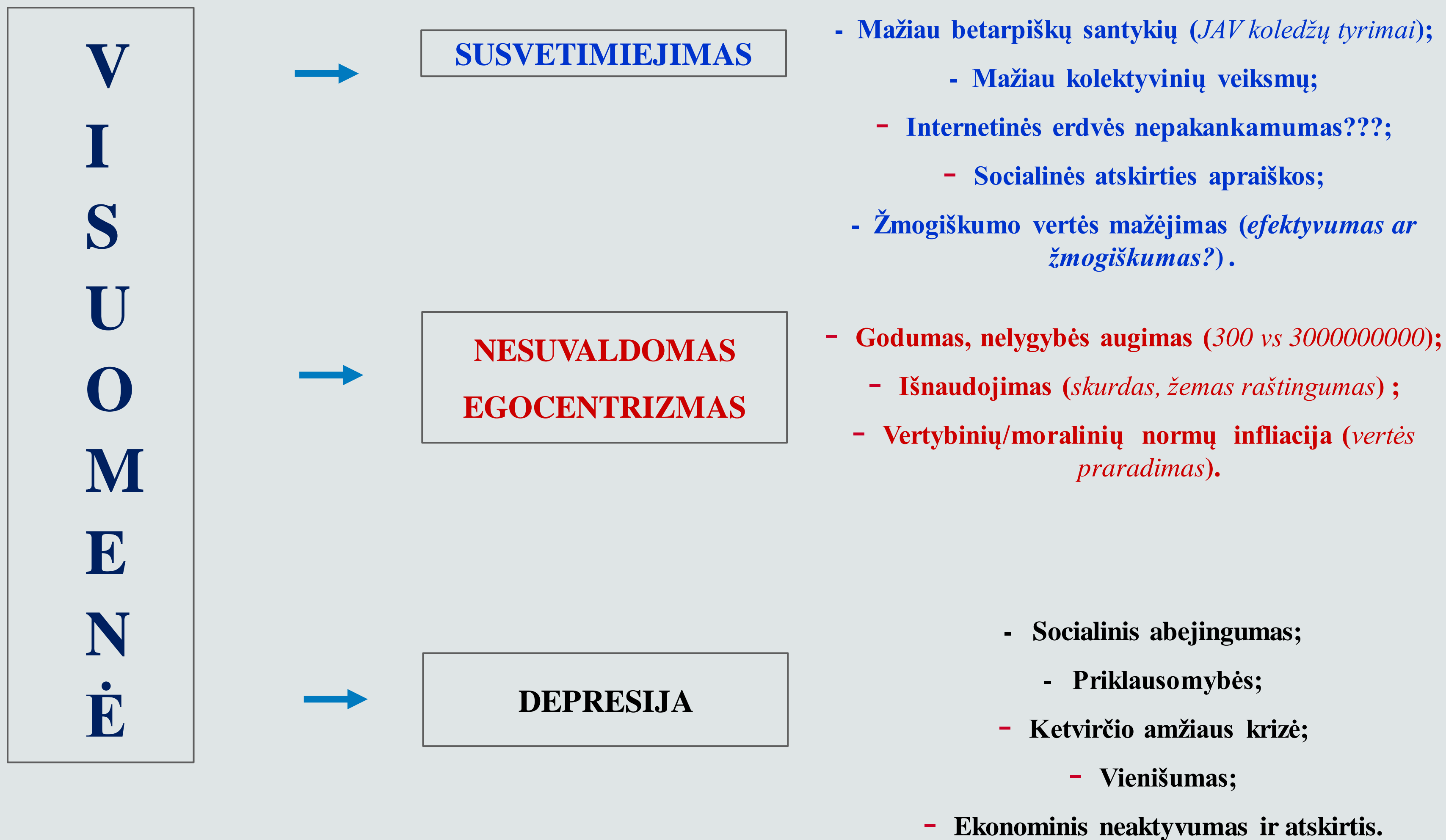
- 1) Jau 1960 m. Hannah Arendt pranašavo **dirbančiųjų visuomenės pabaigą**;
- 2) “Pagaliau mes turime pasakyti visą tiesą: **nebėra kelio atgal** į pilno užimtumo visuomenę”, Ulrich Beck, 1992;
- 3) *The End of Work. The Decline of the Global Labor Force and the Dawn of the Post-Market Era*, Jeremy Rifkin, 1995;
- 4) „**Nesame tikri** dėl svarbiausio dalyko – kokia apimtimi automatizavimas pakeis darbą. **Negalime atsakyti**, kiek tai truks ir kur tai nuves“, Klaus Schwab, 2017.

Bendruomeniškumo krizė yra visų šių krizių pagrindas

Bendruomeniškumo krizė

Antropogenėzės krizė

**UNIKALI
SITUACIJA
ŽMONIJOS
ISTORIJOJE –
Žmogus
tampa vis
mažiau
reikalingas
ekonominėje
sistemoje**

**Tradiciškai
Didėjantis
efektyvumas
didino
gerovę,
užimtumo
stabilumą
bei socialinį
saugumą**

**Ateityje
REIKĖS
KOVOTI UŽ
DARBĄ ir prieš
efektyvumo
augimą.
Augant
nelygybei bei
kapitalo
koncentracijai
socialinių
destrukcijų
tikimybė didėja**

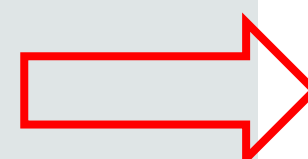
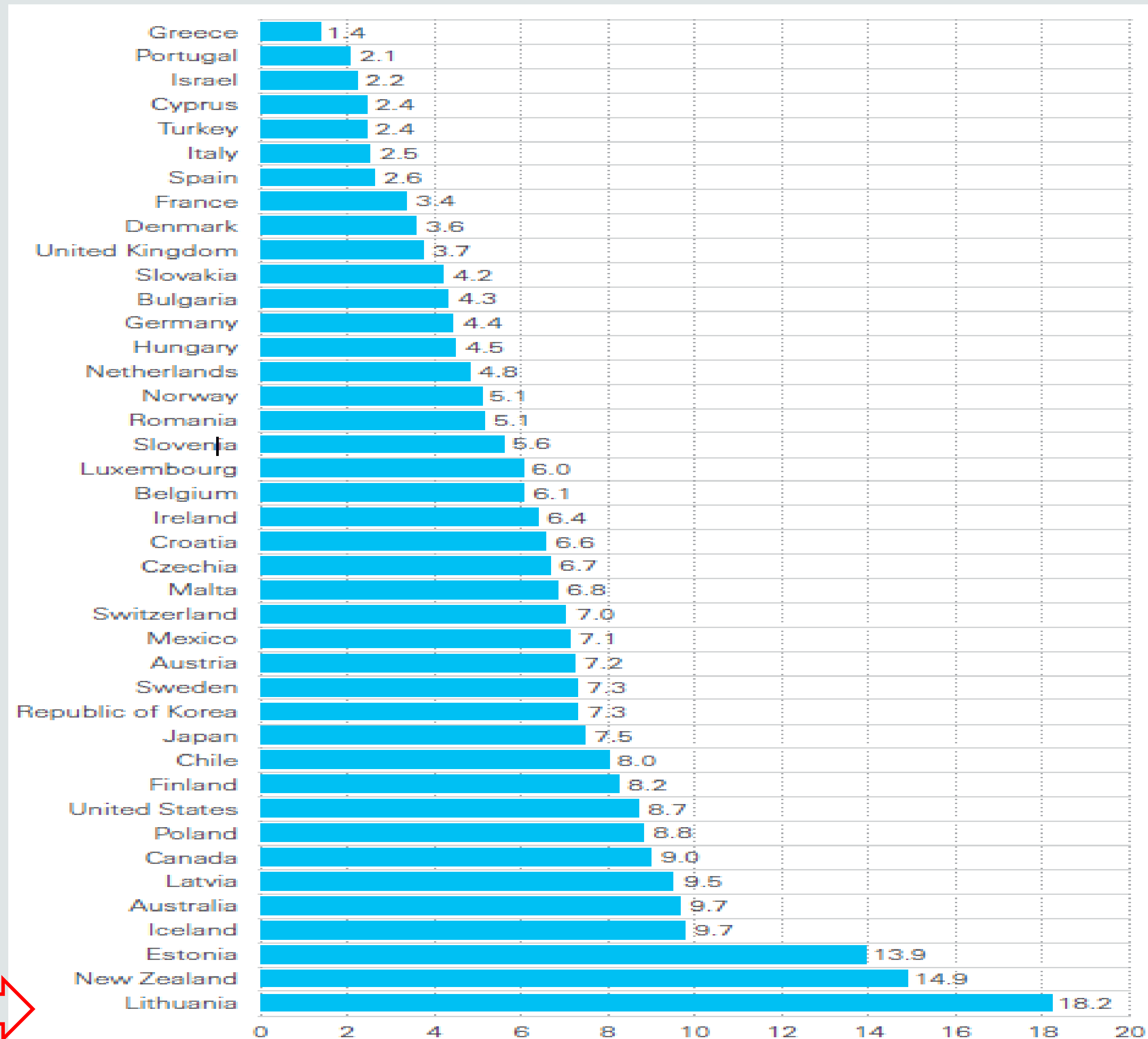
IT raidos neigiamas įtaka visuomenės raidai

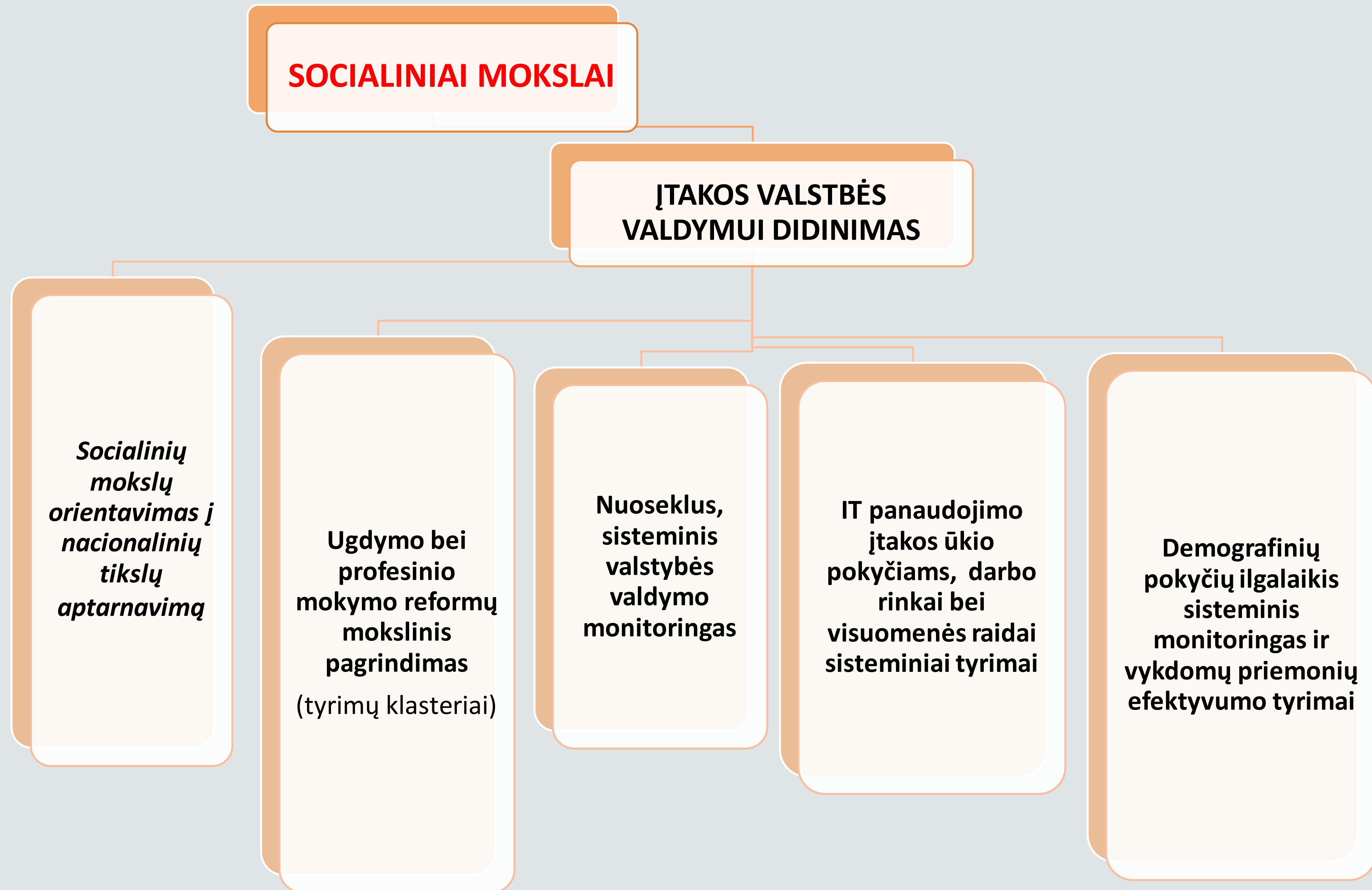
- 1) Darbo santykių degradacija (*platformų darbuotojai, nuotolinis darbas, augantis darbo santykių lankstumas*);
- 2) Užimtumo mažėjimas (*struktūrinis ir technologinis nedarbas, žmogaus ne reikalingumo problema*);
- 3) Socialinio draudimo fondų galimybių mažėjimas (*socialiai neapdraustų skaičiaus augimas*);
- 4) Auganti nelygybė, atskirtis (*technologinė atskirtis, socialinė depresija, demokratijos krizė*).

Lietuvos ateities perspektyvos Lietuva-2050 scenarijų kontekste

- **Keturi hipotetiniai Lietuvos ateities scenarijai: įtampa tarp autokratiškos ir demokratiškos valstybių bei švietimo raida – jo stagnacija ar negrįžtamo proveržio pokyčiai;**
- **Inercija ir reagavimas į pokyčius ar sąmoninga kryptinga raida? (*Kas turi būti sąmoningumo šaltiniu? Programų įtaka sprendimams?*)**
- **Išorinės grėsmės ar žemas vidinis vystymosi tvarumas? (*viduje nesubalansuota sistema gali sugriūti prie palankiausių išorinių sąlygų!!!*)**
- **Norint sunaikinti bet kurią tautą, nereikia naudoti branduolinių ginklų ar tolimojo nuotolio raketų. Užtenka sumažinti ugdymo kokybę. (*Kaip suprantami proveržio pokyčiai? Ar turime aktualių tyrimų rezultatus?*)**

Jaunimo (15–19 metų amžiaus) savižudybių lygis (100 tūkst. gyventojų) (EBPO 2020)

„Visuotinė ir ilgalaikė taika gali būti
grindžiama tik socialinio teisingumo
principais„

(1919 m., Versalio sutarties fragmentas)

SUSIMĄSTYKIME !!!